

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

ΥΕ 268 Ιστορία και Πολιτισμός στην

Εκπαίδευση

4^η Ενότητα

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Χειμερινό εξάμηνο 2024 - 2025

Ο πολιτισμός στην εκπαίδευση: χρήσιμες έννοιες

Διαφορετικές μορφές εκπαίδευσης στο σύγχρονο περιβάλλον

- **Τυπική εκπαίδευση:** σχολείο, με συγκεκριμένα αναλυτικά προγράμματα, στοχοθεσία, αξιολόγηση, πιστοποίηση
- **Μη τυπική εκπαίδευση:** χώροι πολιτισμικής αναφοράς(πολιτιστικοί σύλλογοι και οργανισμοί)/σε περιπτώσεις, οι άτυποι φορείς εκπαίδευσης ακολουθούν διαδικασίες που υιοθετούν κάποιου είδους εκπαιδευτικό σχεδιασμό
- **Άτυπη εκπαίδευση:** πολιτισμική βιομηχανία, βιομηχανία διαχείρισης ελεύθερου χρόνου/δεν υπάρχει συγκεκριμένο εκπαιδευτικό σκεπτικό, ούτε κάποιος σχεδιασμός
- **Τοπική κοινωνία:** συνεργασία τυπικής εκπαίδευσης (σχολείων, Δ/νσεων Α' Βάθμιας Εκπ/σης) με πολιτιστικά ιδρύματα και φορείς, τοπικού και περιφερειακού χαρακτήρα

Ο πολιτισμός στην εκπαίδευση: χρήσιμες παρατηρήσεις

- **Ρόλος του σχολείου:** μπορεί να είναι καθοριστικός για την **παρέμβαση ενός πολιτιστικού φορέα στην τοπική κοινωνία**/οι σχολικές μονάδες ως μέρος μιας τοπικής κοινωνίας μπορούν να λειτουργήσουν στην κατεύθυνση της ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης, παρέμβασης κλπ

Δύσκολη συνύπαρξη διαφορετικών φορέων:

- **Υπουργείο Πολιτισμού:** αρμοδιότητά του η διαφύλαξη, ανάπτυξη και προβολή του πολιτισμού
- **Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων:** ανάπτυξη εκπαιδευτικών δράσεων πολιτιστικού χαρακτήρα στο πλαίσιο της τυπικής εκπαίδευσης
- **Τοπική Αυτοδιοίκηση:** εκ μέρους της τοπικής κοινωνίας, ανάληψη πρωτοβουλιών πολιτιστικού χαρακτήρα

Απαραίτητη η επικοινωνία, η αλληλοκατανόηση, και **ο συντονισμός** των διαφορετικών φορέων προκειμένου να χαραχθούν **στρατηγικές**, να τεθούν **στόχοι** και να υλοποιηθούν **δράσεις**

Ο πολιτισμός στην εκπαίδευση: οι αξίες που υπηρετεί

Η επαφή - προσέγγιση - έρευνα της *πολιτισμικής κληρονομιάς του παρελθόντος* και του *πολιτισμικού γίγνεσθαι του παρόντος* συμβάλλουν:

- στην ουσιαστική *κατανόηση* του πολύπλοκου φαινομένου του πολιτισμού
- στην ανάπτυξη *ιστορικής συνείδησης*
- στην ολόπλευρη *ανάπτυξη* της *προσωπικότητας*
- στην ανάπτυξη της *ερευνητικής διάθεσης*
- στην εξοικείωση με την *πολιτισμική «ετερότητα»*
- στη *δημιουργικότητα*
- στην ανάπτυξη *ψυχοκινητικών δεξιοτήτων*
- στην *κριτική θεώρηση* του κόσμου
- στην *ψυχαγωγία - προσωπική ικανοποίηση*

Ο πολιτισμός στην εκπαίδευση: τα προγράμματα σπουδών

Προγράμματα Σπουδών (ΔΕΠΠΣ, ΑΠΣ) και ωρολόγιο πρόγραμμα: απόπειρες διαθεματικής - διακλαδικής σύνδεσης των γνωστικών αντικειμένων, σε συνδυασμό με όψεις της τέχνης και του πολιτισμού

- Γνωστικά αντικείμενα που έχουν **πολιτισμική οπτική** (Ιστορία, Γλώσσα, Λογοτεχνία, Ξένες Γλώσσες), σε συνδυασμό με περιεχόμενα σχολικών εγχειριδίων που αναφέρονται και στην τέχνη ή στον υλικό και άυλο πολιτισμό / **διαθεματικότητα**
- Το μάθημα **«Αισθητική Αγωγή» στο Δημοτικό** (εικαστικά, μουσική, στοιχεία θεατρολογίας)
- **Γυμνάσιο:** μάθημα εικαστικών και μουσικής
- **Λύκειο:** μέχρι το 2020 μαθήματα «Καλλιτεχνική Παιδεία», «Ελεύθερο Σχέδιο», Γραμμικό Σχέδιο», «Ιστορία της Τέχνης»/κατάργηση
- Διδασκαλία των σχετικών μαθημάτων στην Α/θμια & Β/θμια Εκπ/ση από **αποφοίτους Σχολών Καλών Τεχνών** και άλλων συναφών τμημάτων

Ο πολιτισμός στην εκπαίδευση: νεότερες ρυθμίσεις

- **Ολοήμερο σχολείο** (Δημοτικό και Νηπιαγωγείο): στο διευρυμένο ωράριο η **τέχνη και ο πολιτισμός εμπλουτίζουν** κατά περίπτωση το πρόγραμμα (θεατρική αγωγή, μουσική, εικαστικά, χορός κλπ.)
- Εισαγωγή μαθημάτων τέχνης σε **όλες τις βαθμίδες** - συγγραφή εγχειριδίων για τα εικαστικά/**πισωγύρισμα** με την κατάργησή τους στο Λύκειο
- **Ευέλικτη ζώνη**: χρονικά περιθώρια στους εκπαιδευτικούς να εμπλουτίσουν το μάθημα **με δραστηριότητες** ολιστικού χαρακτήρα, να κάνουν τις απαραίτητες **συνδέσεις με τον πολιτισμό** και να δράσουν εκτός τάξης
- **Υλοποίηση προγραμμάτων**: Πολιτιστικά προγράμματα, Αγωγή Υγείας, Περιβαλλοντική Εκπ/ση, Καλλιτεχνικοί Αγώνες (Σκυταλοδρομία Ανάγνωσης) με **διεπιστημονικό χαρακτήρα**
- **Σχέδια δράσης** στο πλαίσιο **αξιολόγησης** της Σχολικής Μονάδας **(2021)**: ειδικός **άξονας αξιολόγησης** η υλοποίηση πολιτιστικών προγραμμάτων

Ο πολιτισμός στην εκπαίδευση: ο ρόλος των πολιτιστικών θεσμών

Η εκπαιδευτική πολιτική των **πολιτιστικών θεσμών**:

α. δραστηριότητες προσέγγισης **άμεσης επικοινωνίας**

β. δραστηριότητες προσέγγισης **έμμεσης επικοινωνίας**

- προγράμματα **ελευθέρου χρόνου** για διάφορες ομάδες κοινού
- προγράμματα ενημέρωσης - **σεμινάρια για εκπαιδευτικούς/σχεδιασμός ειδικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων με θέμα τον πολιτισμό**
- διαδικτυακές ενημερωτικές - εκπαιδευτικές δράσεις (διαλέξεις, webinars, workshops) με πολιτιστικά θέματα
- ειδικές **εκπαιδευτικές εκθέσεις** σχεδιασμένες για συγκεκριμένες **ομάδες κοινού** (παιδιά, ηλικιωμένοι, ΑμεΑ)
- **διήγηση** ιστοριών - **αφήγηση** παραμυθιών (**storytelling**)
- **δανειστικές συλλογές** για τις σχολικές τάξεις - **μουσειοσκευές**

Ο πολιτισμός στην εκπαίδευση: μουσειοσκευές

Μουσείο Ακρόπολης

Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης

Μουσείο Νέοτερου Ελληνικού Πολιτισμού

Αρχαιολογικό Μουσείο Θήβας

Αρχαιολογικό Μουσείο Φλώρινας

Ο πολιτισμός στην εκπαίδευση: ο ρόλος των πολιτιστικών θεσμών

Η εκπαιδευτική πολιτική των *πολιτιστικών θεσμών*:

- χρήση & μελέτη *αντικειμένων* (collections' handling) δραστηριότητες αφής (hands on activities) *με αυθεντικά αντικείμενα ή αντίγραφα*
- οργάνωση *καλλιτεχνικών εργαστηρίων*/εκμάθηση τεχνικών
- οργάνωση θεατρικών *δρώμενων* - παραστάσεων - happenings
- ειδικές *εκδόσεις και ψηφιακές εφαρμογές για παιδιά και εκπαιδευτικούς*: παιδικοί οδηγοί, κατάλογοι, βιβλία, φυλλάδια, φύλλα εργασίας, αφίσες, μακέτες, video, παιχνίδια, διαδικτυακές εφαρμογές, VR – AR apps
- *ειδικές ξεναγήσεις* με αξιοποίηση *αφήγησης* ιστορίας – παραμυθιού
- *πειραματικές εφαρμογές* (π.χ. ανασκαφή)

Ο πολιτισμός στην εκπαίδευση: ο ρόλος των πολιτιστικών θεσμών

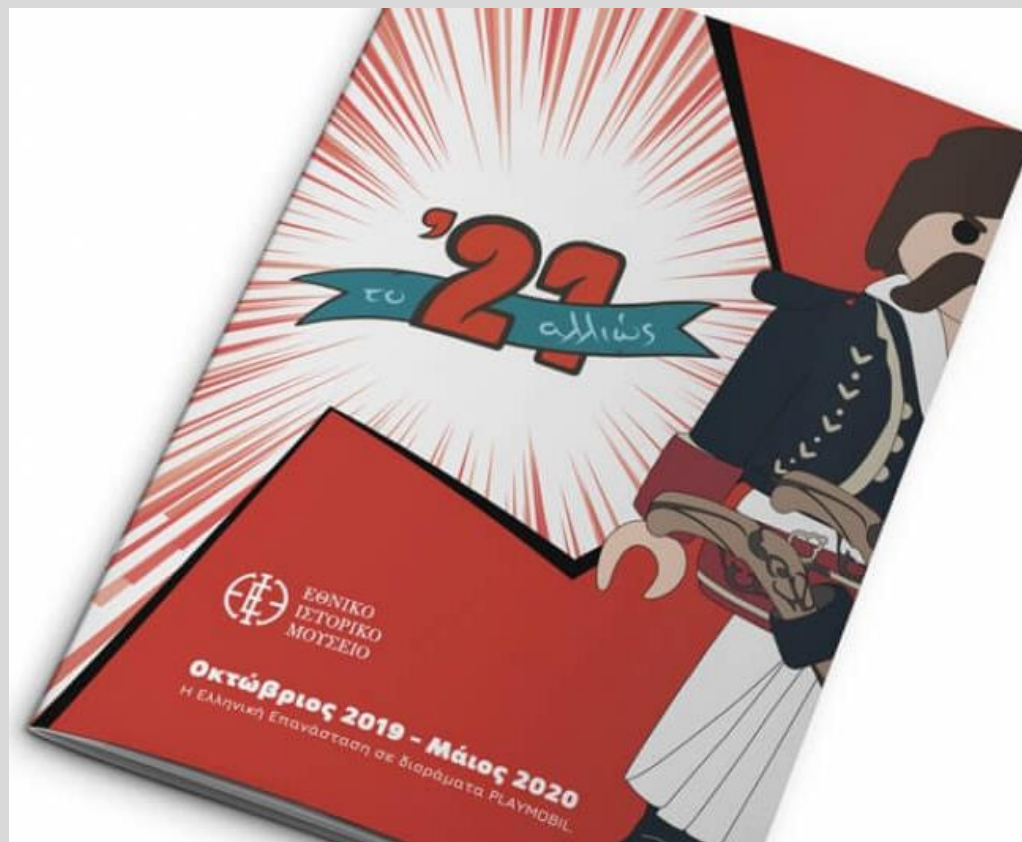
Η εκπαιδευτική πολιτική των *πολιτιστικών θεσμών*:

- εκπαιδευτικά *πακέτα - φάκελοι για το δάσκαλο* (teacher's pack ή resources pack)
- εκπαιδευτικές *δραστηριότητες - προγράμματα* που σχεδιάζονται και υλοποιούνται από τα εκπαιδευτικά τμήματα των πολιτισμικών φορέων - θεσμών *με ποικίλη διάρκεια και θεματολογία*
- *Projects: μεγάλη διάρκεια*, άμεση συνεργασία σχολείου - πολιτισμικού θεσμού, προβολή αποτελεσμάτων στην κοινωνία

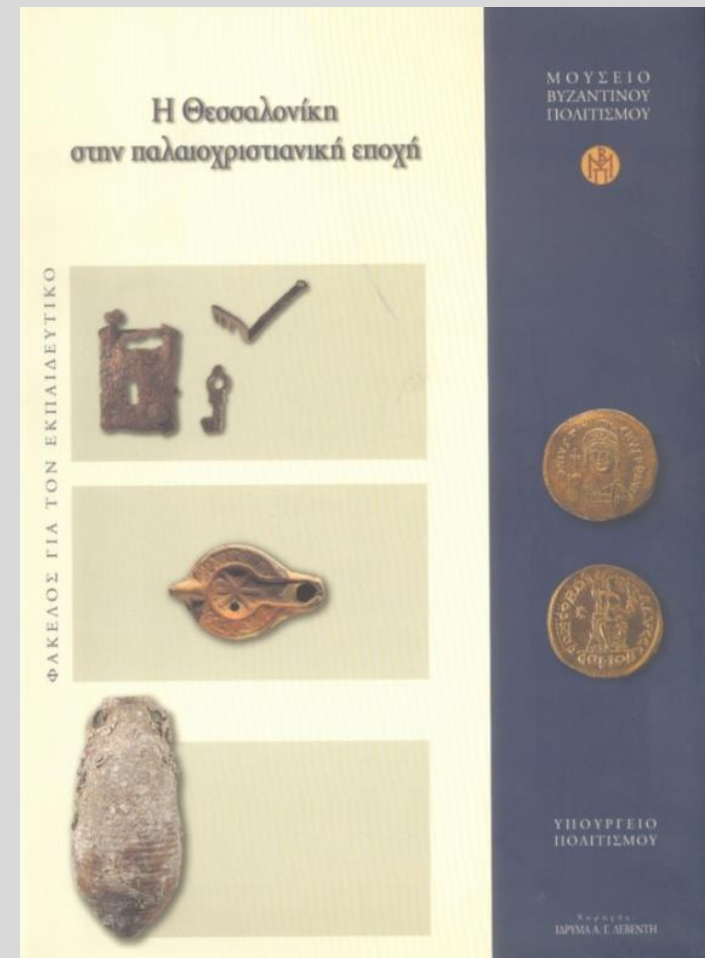
Ο πολιτισμός στην εκπαίδευση: ο ρόλος των πολιτιστικών θεσμών

Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης

Εθνικό Ιστορικό Μουσείο

Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσ/νίκης

Ο πολιτισμός στην εκπαίδευση: η σύζευξη τυπικής - άτυπης εκπαίδευσης

Το Πρόγραμμα «*Μελίνα - Εκπαίδευση και Πολιτισμός*»

«Στο πρόγραμμα *ΜΕΛΙΝΑ* η *διδασκτική* πράξη οριοθετείται ως κορυφαίο πολιτισμικό γεγονός της ζωής κάθε ανθρώπου, ιδιαίτερα του μικρού παιδιού. Αποτελεί σημείο αναφοράς, καλωσόρισμα ενός "εν δυνάμει ενήλικα" στον κόσμο των ταξιδευτών *του χρόνου, του χώρου και της σκέψης, στον κόσμο της γνώσης και της αναζήτησης, στο χώρο της έκφρασης και της επικοινωνίας*» (Ιστοσελίδα ΥΠ.ΠΟ.)

- Έναρξη σχεδιασμού *1994*, με πρωτοβουλία της *Μελίνας Μερκούρη*
- *Πειραματική εφαρμογή* σε 92 επιλεγμένα σχολεία Α/θμιας Εκπ/σης (1995-2001)
- Συνεργασία της *Γενικής Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης του ΥΠΕΠΘ* και των αρμόδιων διευθύνσεων του *ΥΠΠΟ*
- Στόχος η διάχυση σε *όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης* με βάση ένα *δεκαετές πλάνο*
- *Έλλειψη συστηματικής χρηματοδότησης/αδράνεια* την τελευταία 10ετία

Ο πολιτισμός στην εκπαίδευση: η σύζευξη τυπικής - άτυπης εκπαίδευσης

Το Πρόγραμμα «Μελίνα – Εκπαίδευση και Πολιτισμός»

Σκοποί:

- ανάδειξη της **πολιτισμικής δυναμικής** της εκπαίδευσης
- δημιουργία **ουσιαστικής επικοινωνίας** των μαθητών με το ιστορικό, κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον
- μετάβαση **από την πληροφορία στην ολοκληρωμένη εμπειρία**
- επαφή των παιδιών με την **πολιτισμική κληρονομιά** αλλά και το **πολιτισμικό γίγνεσθαι του παρόντος**: ελληνική κληρονομιά αλλά και εξοικείωση με την πολιτισμική «ετερότητα»
- επικοινωνιακή διάσταση του προγράμματος μέσα από την **ενθάρρυνση για επικοινωνία, διάλογο, έκφραση, συγκίνηση**
- **επιμόρφωση των εκπαιδευτικών** – καλλιέργεια θετικής στάσης απέναντι στον πολιτισμό και αναγνώριση της παιδευτικής του αξίας
- **εμπλουτισμός των γνωστικών αντικειμένων** με τη διάσταση του πολιτισμού και της αισθητικής/ανάδυση εναλλακτικών τρόπων επικοινωνίας και έκφρασης

Ο πολιτισμός στην εκπαίδευση: η σύζευξη τυπικής - άτυπης εκπαίδευσης

Το Πρόγραμμα «Μελίνα - Εκπαίδευση και Πολιτισμός»

Στόχοι δράσεων και εκπαιδευτικού υλικού:

- πολύτεχνη καλλιτεχνική δραστηριότητα ομάδων μαθητών
- σύνδεση με θεματικά στοιχεία της σχολικής ύλης
- ασκήσεις λόγου

Εκπαιδευτικό υλικό: σχεδιασμός με συγκεκριμένες προτάσεις για υλοποίηση **σχεδίων εργασίας (projects)** με θέματα: **εικαστικά, μουσική, φαντασία, κίνηση και χορό, οπτικοακουστική έκφραση**

Κλιμάκια καλλιτεχνών στα συνεργαζόμενα σχολεία: «Η τέχνη πηγαίνει να συναντήσει τα παιδιά», με στόχο την εξοικείωση με τη βαθύτερη ουσία της καλλιτεχνικής έκφρασης

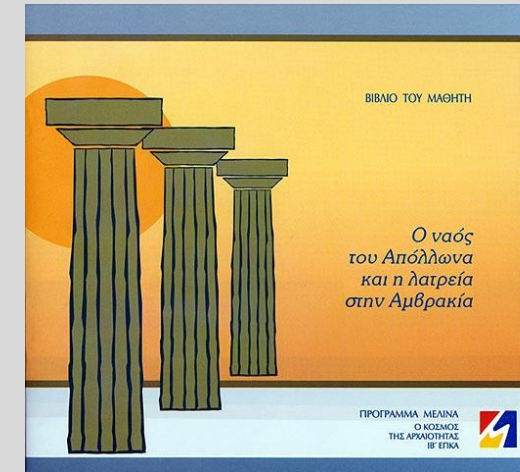
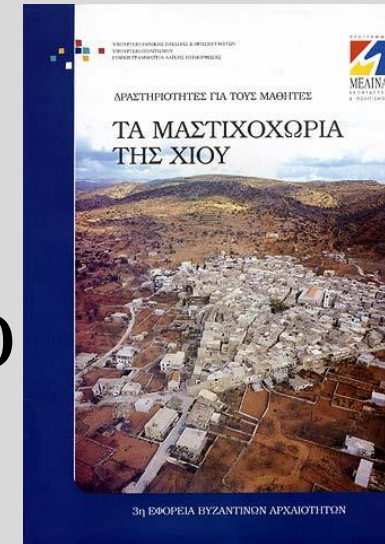
- Κλιμάκιο θεάτρου
- Κλιμάκιο χορού και κίνησης
- Κλιμάκιο θεατρικού παιχνιδιού

Ο πολιτισμός στην εκπαίδευση: η σύζευξη τυπικής - άτυπης εκπαίδευσης

Το Πρόγραμμα «Μελίνα - Εκπαίδευση και Πολιτισμός»

Θεματολογία εκπαιδευτικών προγραμμάτων:

- **λαϊκός πολιτισμός** (58)
- **προϊστορικές και κλασικές αρχαιότητες** (48),
- **Βυζαντινός πολιτισμός και νεότερα μνημεία** (20)

Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση σε **συνεργασία** με Τμήματα Εκπαιδευτικών προγραμμάτων (Μουσείο Μπενάκη και ΥΠ.ΠΟ.Α.), τις Εφορείες Αρχαιοτήτων

Παραγωγή εκπαιδευτικών φακέλων: (κορμού και ανά πρόγραμμα) με πληροφοριακό και εκπαιδευτικό υλικό, δραστηριότητες, βιβλιογραφία - με στόχο την αποτελεσματική επίσκεψη σχολικών ομάδων σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία